

Asia: VN/9727/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

Ei

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

On hyvä, että pyritään selventämään palveluiden saatavuus eri lakien perusteella, mutta perusteluita tulisi täsmentää, koska ne sisältävät ristiriitaisuuksia ja epäselvyyttä. Iäkkäiden ja vanhuuden elämänvaiheessa tulisi tarkentaa tutkittuun tietoon perustuen normaalin ikääntymisen ja niiden sairauksien ja vammojen ero, jotka vaikuttavat kognitiiviseen, sosiaaliseen tai fyysiseen toimintakykyyn. Mikäli avun tarve johtuu selkeästi tällaisesta sairaudesta tai vammasta, tulee sen sisältyä vammaispalvelulakiin riippumatta iästä. Myöskään se, että jokin vamma tai sairaus esimerkiksi muistisairaudet, esiintyvät yleisimmin vasta iäkkäillä, ei saa olla peruste palveluiden epäämiselle, tai oikeuttaa tulkintaa kyseisen sairauden kuulumisesta osaksi normaalia ikääntymistä.

Esityksessä on rajattu pois tilanteet, joissa vamma syntyy vanhuuden elämänvaiheessa. Vain jos vamma on syntynyt aiemmin, se kuuluu vammaispalvelulain piiriin. Tämä rajaus ei riittävästi turvaa iäkkäiden henkilöiden oikeutta saada vammaispalveluita, erityisesti silloin kun vamma tai sairaus ilmenee vasta vanhuuden elämän vaiheessa.

Kohdassa 4.2.3 on esitetty seuraavasti: ”Lisäksi iäkkäillä henkilöillä on yleensä ollut mahdollisuus elämänsä aikana vaikuttaa omaan toimeentuloonsa enemmän kuin vammaisilla henkilöillä. Siksi heillä on paremmat mahdollisuudet käyttää elämänsä loppuvaiheessa maksullisia palveluita.

Tuloerot otetaan myös huomioon tulosidonnaisissa maksuissa. Kaikilla sosiaalihuollon palveluita käyttävillä on lisäksi mahdollisuus maksujen huojennukseen. Siksi muutoksen ei arvioida vaikuttavan kohtuuttomalla tavalla iäkkäiden henkilöiden mahdollisuuteen käyttää tarvitsemiaan palveluita.”

Tämä on epäoikeudenmukaista ja syrjivää. Vammaispalvelulain tulee mahdollistaa palvelut kaikissa elämänvaiheissa, myös vanhuudessa, silloin kun avun ja tuen tarve johtuu vammasta tai sairaudesta eikä tavanomaisesta ikääntymisestä.

Ehdotamme tätä kohtaa poistettavaksi. Jokaisessa elämänvaiheessa on sekä hyvin toimeentulevia että heikommassa asemassa olevia henkilöitä. Ihmisen oikeus lain mukaisiin palveluihin, ei tule perustua tulotasoon eikä varsinkaan oletukseen siitä, että ihmisillä olisi velvollisuus kerryttää aiemmissa elämänvaiheissa tietty tulotaso, jonka perusteella heille ei tuotettaisi lain mukaisia palveluita.

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

Ei

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Viitaten edellisen kohdan vastaukseen.

Kohdassa 4.2.3 on esitetty seuraavasti: ”Lisäksi iäkkäillä henkilöillä on yleensä ollut mahdollisuus elämänsä aikana vaikuttaa omaan toimeentuloonsa enemmän kuin vammaisilla henkilöillä. Siksi heillä on paremmat mahdollisuudet käyttää elämänsä loppuvaiheessa maksullisia palveluita. Tuloerot otetaan myös huomioon tulosidonnaisissa maksuissa. Kaikilla sosiaalihuollon palveluita käyttävillä on lisäksi mahdollisuus maksujen huojennukseen. Siksi muutoksen ei arvioida vaikuttavan kohtuuttomalla tavalla iäkkäiden henkilöiden mahdollisuuteen käyttää tarvitsemiaan palveluita.”

Tämä on epäoikeudenmukaista ja syrjivää. Vammaispalvelulain tulee mahdollistaa palvelut kaikissa elämänvaiheissa, myös vanhuudessa, silloin kun avun ja tuen tarve johtuu vammasta tai sairaudesta eikä tavanomaisesta ikääntymisestä.

Ehdotamme tätä kohtaa poistettavaksi. Jokaisessa elämänvaiheessa on sekä hyvin toimeentulevia että heikommassa asemassa olevia henkilöitä. Ihmisen oikeus lain mukaisiin palveluihin, ei tule perustua tulotasoon eikä varsinkaan oletukseen siitä, että ihmisillä olisi velvollisuus kerryttää aiemmissa elämänvaiheissa tietty tulotaso, jonka perusteella heille ei tuotettaisi lain mukaisia palveluita.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksytyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Säännösehdotus on askel oikeaan suuntaan, mutta sen tulkinnanvaraisuus voi aiheuttaa epäyhtenäisyyttä käytännön soveltamisessa. Erityisesti iäkkäiden kohdalla on tärkeää, että palvelutarpeen arvioinnissa painotetaan yksilöllistä tilannetta eikä tehdä oletuksia pelkän iän perusteella.

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

Vammaispalvelulain tulee turvata palvelut kaikille henkilöille, joiden toimintakyvyn rajoite johtuu vammasta tai sairaudesta – riippumatta siitä, missä elämänvaiheessa henkilö on. On tärkeää, että lainsäädäntö tunnistaa esimerkiksi muistisairaudet kognitiivisina vammoina, jotka voivat oikeuttaa vammaispalveluihin myös vanhuudessa. Palveluiden yhdenvertainen saatavuus ei saa vaarantua iän perusteella.

Korkiamäki Eva
Vanhustyön keskusliitto